

Надія Брайлян

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-7892-2481>

наукова співробітниця

Науково-дослідного інституту пресознавства,
Львівська національна наукова бібліотека України імені В. Стефаника
(Львів, Україна)
nabra@ukr.net

УДК 070(477):[811.161.2'373.2:801.66]"18/20"

**РИМОВАНІ ПСЕВДОНІМИ
УКРАЇНСЬКИХ АВТОРІВ ХІХ–ХХІ ст.:
ОСОБЛИВОСТІ СПОСОБІВ ТВОРЕННЯ
ТА ВИКОРИСТАННЯ**

DOI 10.37222/2786-7552-2025-7-7

Мета статті – дослідити римовані псевдоніми українських авторів ХІХ–ХХІ ст., проаналізувати характерні способи їх утворення та особливості використання. Завдання дослідження полягає у віднайденні римованих підписів серед масиву українських псевдонімів, зібраних у книзі «Приховані імена: словник псевдонімів українських авторів ХІХ–ХХІ ст.», аналізі способів їх утворення, систематизації відповідно до них, встановленні особливостей використання. Методи дослідження: системний, аналітичний, описовий, що дали змогу здійснити вибірку римованих псевдонімів, дослідити способи їх творення, визначити особливості їх використання. Новизна статті у тому, що римовані псевдоніми українських авторів уперше досліджуються як окрема цілісна група, що відзначається низкою особливостей, зокрема щодо їх способів творення та використання. Висновки: Встановлено, що серед псевдонімів українських авторів ХІХ–ХХІ ст. є невелика кількість підписів, які складаються із двох слів, дібраних з урахуванням рими, – римовані псевдоніми. На основі матеріалів видання «Приховані імена: словник псевдонімів

українських авторів ХІХ–ХХІ ст.» здійснено вибірку таких псевдонімів, проаналізовано методи їх утворення і відповідно до них здійснено систематизацію у двох групах: 1) псевдоніми, утворені на основі автонімів; 2) псевдоніми, створені без жодного зв'язку з автонімами. Виявлено, що у кожній із цих підгруп застосовано різні способи творення. Встановлено, що українські автори підписували римованими псевдонімами різножанрові публікації як в окремих виданнях, так і в періодиці різних видів, спрямування та призначення, яка друкувалася в Україні й інших країнах Європи та Північної Америки у період із 1870-х рр. до сьогодні. Відзначено, що й інші особливості римованих псевдонімів потребують дослідження, як-от: функційне навантаження, семантико-мотиваційний аналіз.

Ключові слова: українські автори, римовані псевдоніми, способи творення, підписи, українська періодика.

Постановка проблеми. Псевдоніми українських авторів, зафіксовані на сторінках численних періодичних видань ХІХ–ХХІ ст., залишаються малодослідженою сторінкою як історії українського пресознавства зокрема, так і історії України загалом. Ця проблема важлива також для української біографістики й просопографії та усіх досліджень, які заторкують питання атрибуції авторства у періодиці й окремих виданнях. Серед масиву псевдонімів українських авторів ХІХ–ХХІ ст., зібраних у книзі «Приховані імена: словник псевдонімів українських авторів ХІХ–ХХІ ст.», наявна невелика група підписів, які складаються із двох слів, дібраних з урахуванням рими, – називатимемо їх римованими псевдонімами. Утворена у такий спосіб група псевдонімів, очевидно, має низку особливостей, які потребують дослідження.

Мета дослідження. Проаналізувати псевдоніми українських письменників, публіцистів, редакторів, громадських діячів, зібраних у книзі «Приховані імена: словник псевдонімів українських авторів ХІХ–ХХІ ст.», на предмет наявності серед них римованих самоназв. Систематизувати отримані відомості, проаналізувати способи утворення цих псевдонімів та дослідити особливості їх використання.

Об'єкт дослідження: псевдоніми українських письменників, журналістів, редакторів, громадських діячів ХІХ–ХХІ ст., зібрані у книзі «Приховані імена: словник псевдонімів українських авторів ХІХ–ХХІ ст.», в яких проявлена рима – римовані псевдоніми.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Окремого дослідження римованих псевдонімів українських авторів проведено до цього часу не було. Питання української псевдонімії, зокрема способи творення псевдонімів та їх використання розглядала у своїх працях Н. Павликівська (Павликівська, 2009; Павликівська, 2010), українську риму досліджувала Л. Мовчун (Мовчун, 2017; Мовчун, 2020). Дослідниця зазначала, що у римованих псевдонімах посилена експресивно-оцінна функція, оскільки «римовання псевдонімів... ефективний спосіб їхньої експресивізації» (Мовчун, 2017, с. 92).

Методи дослідження: системний, аналітичний, описовий, які сприяли досягненню мети цієї статті, зокрема віднайденню у праці «Приховані імена: словник псевдонімів українських авторів ХІХ–ХХІ ст.» римованих псевдонімів українських авторів, їх систематизації, дослідженню їх способів творення та використання.

Виклад основного матеріалу.

Серед масиву псевдонімів українських авторів ХІХ–ХХІ ст., зібраних у книзі «Приховані імена: словник псевдонімів українських авторів ХІХ–ХХІ ст.» (Брайлян, 2023), яка була підготовлена у Науково-дослідному інституті пресознавства, наявні підписи, які складаються із двох слів, дібраних з урахуванням рими, – називатимемо їх римованими псевдонімами.

Одним із перших серед українських авторів, хто послуговувався римованим псевдонімом, був письменник, етнограф, редактор, священник **Володимир Хиляк** (27.07.1843, с. Верховля Велика, тепер Новосондецький пов., Підкарпатське в-во, Польща – 25.06.1893, с. Літиня, тепер Дрогобицький р-н, Львівська обл.). Греко-католицький священник у селах Лемківщини, він успішно поєднував душпастирську працю з літературною творчістю (результатом якої стали чотири томи творів, що вийшли друком у Львові у 1882, 1887 рр.) та проведенням етнографічно-фольклорних записів. Упродовж останньої третини ХІХ ст. В. Хиляк активно дописував до багатьох тогочасних періодичних

видань. Його повісті, оповідання, вірші й сатирично-гумористичні твори під псевдонімами **Анонім Ієронім** та **Лемко Семко** публікувалися, зокрема, у часописах «Страхопудь» (Львів, 1872–1913¹) (Сніцарчук, 2001, с. 237), «Бесѣда» (Львів, 1887–1898) (Галушко, 2007, с. 407), «Галичанинь» (Львів, 1893–1913) (Галушко, 2009, с. 73), а також виходили окремими книгами.

Приблизно у той же час – 1870–1880-ті рр. – використовував римований псевдонім **Капитан Бонвиван** відомий письменник, редактор, видавець, журналіст, педагог та громадський діяч **Леонід Глібов** (05.03.1827, с. Веселий Поділ, тепер Кременчуцький р-н, Полтавська обл. – 10.11.1893, м. Чернігів), підписуючи ним «фейлетони, ... що виходили книжками-метеликами» у Чернігові (Назаренко, 2021).

Відомий бібліограф, редактор, літературознавець, перекладач та громадсько-політичний діяч **Володимир Дорошенко** (03.10.1879, м. Петербург, Росія – 25.08.1963, м. Філадельфія, США) серед своїх численних псевдонімів мав і римований – **Ладько Божко** (Гарбар, 2017, с. 140), яким підписувався у 1909–1910 рр., зокрема, у журналі «Економіст» (Львів, 1904–1914) (Микитка, 1955, с. 25).

Редактор, публіцист та кооперативний діяч у Києві **Валентин Галевич** (11.08.1881, с. Сліди, тепер Могилів-Подільський р-н, Вінницька обл. – після 1920, точні дата і місце смерті невідомі) використовував римований підпис **Вал. Гал.** на сторінках редагованого ним кооперативного тижневика «Муравейникъ (Комашня)» (Київ, 1912–1919) (Дроздовська, 2014, с. 174).

У переліку своїх псевдонімів мав римований підпис і письменник, журналіст, видавець, військовик, педагог та громадський діяч **Антін Лотоцький** (13.01.1881, с. Вільховець, тепер Тернопільський р-н, Тернопільська обл. – 28.05.1949, м. Львів) – **Тото Долото**. Ним підписано чимало його літературних творів, зокрема вірші у часописах Січового коша УСС «Український Самохотник» ([Кіш УСС]², 1915–1916) і «Молодий Самохотник» ([Львів], 1918) (Передирій, 2020) та календарях «Самохотника» на 1918 і 1919 р. (Українська книга, 2010, с. 214, 322), а також у

¹ Журнал виходив із перервами, а саме: «Страхопудь» (Львів, 1872–1873, 1880–1882, 1886–1905, 1912–1913, 1930) (детальніше *див.* Сніцарчук, 2007, с. 186).

² Детальніше місця видання *див.* Габор, 2014, с. 412

львівських газетах «Правда» (1927–1939) (П'ядик, 2015, с. 597) і «Рідна Земля» (1941–1944) (П'ядик, 2015, с. 599).

Відомий письменник, журналіст, педагог, перекладач, мистецтвознавець, громадсько-культурний діяч **Богдан Лепкий** (09.11.1872, х. Кривеньке, тепер Чортківський р-н, Тернопільська обл. – 21.07.1941, м. Краків, Польща) серед своїх численних псевдонімів мав, зокрема, і римований – **Сень Брень**. Богдан Лепкий підписував ним у 1920-х рр. «аналітичні статті антибільшовицької тематики» в католицькій національно-громадській газеті «Америка» (Нью Брітен; Філадельфія, 1912–1939, продовж.) (Середа, 2014, с. 128) та сатиричні вірші у газеті гетьманського спрямування «Українське слово» (Берлін, 1921–1922) (П'ядик, 2015, с. 427).

Двома римованими псевдонімами послуговувався український діяч у Канаді **Матвій Шагульський** (16.11.1883, м. Базалія, тепер Хмельницький р-н, Хмельницька обл. – 20.12.1952, м. Вінніпег, Канада) – журналіст, публіцист, редактор, письменник. Упродовж 1910–1940-х рр. він працював у багатьох часописах лівого спрямування у Вінніпезі (як-от: «Голос праці» (1922–1924), «Голос робітниці» (1923–1924), «Українські робітничі вісті» (1919–1937), «Народна газета» (1937–1940), «Українське слово» (1943–1965), у яких публікував, зокрема, фейлетони і памфлети (деякі у віршованій формі) під псевдонімами **Михайло Колунайло**, **Михайло Шкандибайло** та іншими (Сирота, 2005, с. 477–478).

Поет, літературознавець, перекладач, публіцист, педагог, громадський діяч **Дмитро Загул** (28.08.1890, с. Мілієве, тепер Вижницький р-н, Чернівецька обл. – 1944, Колима) використовував римований псевдонім **Іван Майдан**. За таким підписом, зокрема, з'являлися його численні літературознавчі, критичні і політичні статті та рецензії у журналах «Музагет» (Київ, 1919), «Глобус» (Київ, 1923–1935) (П'ядик, 2012, с. 94, 100), «Червоний Шлях» (Харків, 1923–1936), «Західня Україна» (Харків, 1927–1934) та в газеті «Більшовик» (Київ, 1918–1925) (П'ядик, 2012, с. 100).

Письменник, літературний критик, журналіст **Валер'ян Поліщук** (19.09.1897, с. Більче, тепер Дубенський р-н, Рівненська обл. – 03.11.1937, урочище Сандармох, тепер Республіка Карелія, Росія) послуговувався римованим псевдонімом **Микита Волокита**, яким підписувався, зокрема, у газеті «Більшовик»

(Київ, 1918–1925) (Габор, 2017, с. 17, 18) та журналі «Комар» (Львів, 1933–1939) (Денисюк, 2000, с. 148).

Письменник, редактор, журналіст, літературознавець, перекладач, історик, видавець **Андрій Баб'юк** (14.07.1897, с. П'ядики, тепер Коломийський р-н, Івано-Франківська обл. – 03.11.1937, урочище Сандармох, тепер Республіка Карелія, Росія) (широко відомий під літературним ім'ям Мирослав Ірчан) у канадський період свого життя, зокрема, з березня 1924 р. до квітня 1929 р. редагував комуністичний жіночий журнал «Робітниця» (Вінніпег, 1924–1937). На «Діточій сторінці» цього часопису 1925 р. його публікації з'явилися за підписом **Івасик-Читасик**³ (Брайлян, 2023, с. 25).

Письменник, перекладач, редактор, журналіст, військовик **Юрій Шкрумеляк** (18.04.1895, м. Ланчин, тепер с-ще, Надвірнянський р-н, Івано-Франківська обл. – 20.11.1965, м. Коломия, Івано-Франківська обл.) послуговувався двома римованими псевдонімами: **Юр-Мур і Юрза-Мурза** (Сніцарчук, 2001, с. 90, 107), підписуючи ними деякі публікації на сторінках сатирично-гумористичного журналу «Комар» (Львів, 1933–1939). Приналежність цих підписів у «Комарі» саме Ю. Шкрумелякові довела дослідниця української преси Л. Сніцарчук «насамперед за схожістю їх сатиричних текстів, переважно віршованих», а також за співпадінням із назвою книги «Юрза-Мурза», яку «з німецької переробив і доповнив Юра Шкрумеляк» (Сніцарчук, 2001, с. 90).

Ще один римований псевдонім на сторінках «Календарів “Комаря”» на 1935 (Денисюк, 2000, с. 239) та 1937 (Кужель, 2004, с. 119) роки – **Кум Наум** – використовував маловідомий галицький діяч **Роман Кокотайло** (1875, с. Туринка, тепер Львівський р-н, Львівська обл. – 07.09.1954, м. Львів).

Цікаво, що таким же псевдонімом – **Кум Наум** – підписував свої публікації у сатирично-гумористичному журналі «Лис Микита» (Детройт, 1951–1991)⁴ інший український журналіст, редактор, громадський і освітній діяч **Іван Дурбак** (20.01.1903, м. Тернопіль – 16.08.1994, м. Вотервліт, штат Нью-Йорк, США).

³ Деякі джерела помилково подають цей псевдонім як Івасик-Читачик (Качкан, 2011, с. 518; Просалова, 2012, с. 182; П'ядик, 2010, с. 235), однак А. Баб'юк обрав саме римований підпис Івасик-Читасик, що підтвердив перегляд журналу «Робітниця» de visu.

⁴ Детальніше місця і роки виходу *див.*: Про журнал «Лис Микита».

Галицький редактор, публіцист, педагог, кінознавець, кінокритик та кіноаматор **Володимир Гумецький** (20.02.1907, с. Спас, тепер Калуський р-н, Івано-Франківська обл. – 13.12.1993, м. Львів) використовував римований псевдонім **Ікс Фікс**, що, як і деякі інші його підписи – **Е. Кран, X-27** – відображав зацікавлення автора кінематографом (Середа, 2015, с. 614; Середа, 2023, с. 196). За підписом Ікс Фікс В. Гумецький друкував, зокрема, кінознавчі публікації у журналі «Кіно» (Львів, 1930–1936).

Письменник, драматург, редактор, журналіст **Теодор Курпіта** (12.05.1913, с. Ремезівці, тепер Золочівський р-н, Львівська обл. – 31.03.1974, м. Чикаго, США) уживав римований псевдонім **Яндрух Бандзюх** на сторінках сатирично-гумористичних часописів «Зиз» (Львів, 1924–1934) (Снісарчук, 2001, с. 68) та «Комар» (Снісарчук, 2003, ЛЗ.2, с. 346).

Журналіст, редактор, громадський діяч **Андрій Луців** (28.08.1913, с. Голешів, тепер Стрийський р-н, Львівська обл. – 02.02.1986, м. Вашингтон, США) (відомий також як Антін Драган) використовував псевдонім **Хуан де Барабан**, дописуючи у 1944–1945 рр. до газети «Свобода» (США, з 1893 р.) із «концентраційного табору в Міранді над Ебром, утримуваного союзниками для чужинців, які опинилися в Іспанії без дозволу і відповідних документів» (Драган-Кравців, 2001, с. 333). Очевидно, саме перебування в Іспанії і бажання підкреслити це у підписах до своїх матеріалів надихнуло А. Луціва на створення такого псевдоніма – з поширеними іспанським іменем Хуан та фамільним предикатом «де».

Письменник, літературознавець, культуролог, краєзнавець, педагог **Петро Ротач** (24.01.1925, х. Каленівщина, тепер у складі с. Слобідка, Прилуцький р-н, Чернігівська обл. – 13.06.2007, м. Полтава) користувався римованим псевдонімом **Дідусь Петрусь**, яким у 1985 р. підписував літературні твори для дітей у газеті «Трибуна хлібороба» (з 1965, продовж.) (Соломоненко та ін., 2007, с. 108), що виходила у селищі Талалаївка (на той час райцентр Чернігівської обл., тепер входить до Прилуцького р-ну).

Поет, перекладач, публіцист, актор, перформер **Назар Гончар** (20.04.1964, м. Львів – 21.05.2009, поблизу м. Ужгород) серед чималого грона своїх колоритних іронічних псевдонімів мав і

римований – **Гнат Резигнат**, який уживав у 1991 р. на сторінках газети «Ратуша» (Львів, з 1990 р.) (Лучук, 2011, с. 354).

Поет, перекладач, редактор, видавець, літературний критик, громадський діяч **Володимир Іванців** (30.10.1936, м. Біла Церква, Київська обл. – 10.07.2019, там само) використовував римований псевдонім **Іван Ковзубан**, зокрема, з таким підписом вийшла його книга сатиричних віршів «Химині кури» (Біла Церква, 2017).

Сучасна письменниця, громадська та політична діячка **Олена Вітенко** (09.12.1960, с. Дубовець, тепер Вінницький р-н, Вінницька обл.) для підпису своїх сатиричних та гумористичних публікацій уживає римований псевдонім **Гнат Вовкамнебрат**.

Відзначимо, що всі автори, які мали римовані псевдоніми, послуговувалися ще й іншими псевдонімічними підписами, дехто робив це з метою розмежувати таким чином свої публікації різних жанрів. Так, Олена Вітенко у своїй біографії зазначала, що сатирично-гумористичні твори підписувала Гнат Вовкамнебрат, а лірику – Ольга Семенюк (Вітенко Олена Андріївна...). У жодного із згаданих авторів римований псевдонім не був єдиним, яким вони підписували публікації, деякі з них уживали загалом по кілька десятків прибраних імен, як-от: Андрій Баб'юк та Богдан Лепкий мали кожен понад 40 різних псевдонімних підписів, Назар Гончар, Антін Лотоцький, Валер'ян Поліщук, Петро Ротач та Юрій Шкрумеляк – кожен понад 20.

Деякі з авторів мали по два римовані псевдоніми, як-от: Володимир Хияк – Анонім Єронім і Лемко Семко, Матвій Шаткульський – Михайло Колупайло і Михайло Шкандибайло, Юрій Шкрумеляк – Юр-Мур і Юрза-Мурза, але також не обмежувалися лише ними, а використовували й інші псевдонімні підписи.

Римовані підписи у числовому вимірі становлять невелику групу української псевдонімії: усього на сторінках «Словника...» віднайдено лише 23 таких підписи – при загальній кількості зафіксованих більше 24 тис. Трос з авторів використовували по два римовані псевдоніми, тобто кількість осіб, які послуговувалися такими підписами, становить лише 20 (із загального числа авторів, зафіксованих у словнику – понад 6200).

Ця невелика група українських псевдонімів вирізняється низкою цікавих особливостей, зокрема різноманіттям видів

та способів творення. Так, частину римованих псевдонімів становлять відіменні, тобто такі, що зберігають зв'язок із автонімом автора. До них належать: підпис Валентина Галевича – Вал. Гал., що являє собою вкорочений варіант автоніма; псевдонім Матвія Шатульського – Михайло Шкандибайло, у якому збережені ті ж самі ініціали, що й в автонімі; підписи Юрія Шкрумеляка – Юр-Мур та Юрза-Мурза, які співпадають із частинами імені та прізвища автора (із переставленням літер: Ш**к**румеляк – мур); псевдонім Антона **Л**отоцького – Тото Долото, який також співпадає з частинами автоніма; псевдонім Петра Ротача – Дідусь Петрусь, що містить справжнє ім'я автора у зменшувальній формі, як і підпис Володимира Дорошенка – Ладько Божко. Натомість інша частина римованих псевдонімів не демонструє жодного зв'язку з автонімом автора, як-от: Іван Дурбак – Кум Наум, Дмитро Загул – Іван Майдан, Богдан Лепкий – Сень Брень. Наявні серед римованих підписів і латентні псевдоніми, тобто такі, в яких підкреслено інкогніто автора (Павликівська, 2009, с. 100), це підписи Володимира Гумецького – Ікс Фікс та Володимира Хиляка – Анонім Єронім.

Окремі із римованих псевдонімів акцентують приналежність до певної етнографічної (Лемко Семко) чи родинної (Дідусь Петрусь, Кум Наум) групи, наявність певних особистісних якостей (Гнат Резигнат, Капітан Бонвиван, Михайло Колупайло) чи підкреслюють певну діяльність (Івасик-Читасик). Наявний серед римованих псевдонімів і псевдоандронім Гнат Вовкамнебрат, який належить Олені Вітенко.

За своєю структурою римовані псевдоніми двослівні і найчастіше мають вигляд поєднання імені та прізвища (Гнат Вовкамнебрат, Іван Ковзубан, Іван Майдан, Михайло Колупайло, Гнат Резигнат, Михайло Шкандибайло, Яндрух Бандзюх), у деяких із них імена використано у зменшувальній формі (Дідусь Петрусь, Івасик-Читасик, Ладько Божко, Сень Брень), в одному до прізвища додано фамільну частку де (Хуан де Барабан).

Римованими псевдонімами автори досить часто підписували сатирично-гумористичні публікації та літературні твори, однак загалом сфера їх використання не зводиться лише до цього. Римовані підписи наявні і під політичними, економічними, публіцистичними, мистецтвознавчими текстами та творами для

дітей як в окремих виданнях, так і на шпальтах журналів та газет різноманітного спрямування, видаваних у багатьох містах України та зарубіжжя у різний час. Зокрема, ці псевдоніми бачимо:

– у газетах різного політичного спрямування: «Америка» (Нью Брітен; Філадельфія, 1912–1939, продовж.), «Більшовик» (Київ, 1918–1925), «Галичанин» (Львів, 1893–1913), «Народна газета» (Вінніпег, 1937–1940), «Правда» (Львів, 1927–1939), «Ратуша» (Львів, з 1990 р.), «Рідна Земля» (Львів, 1941–1944), «Свобода» (США, з 1893 р.), «Українське слово» (Берлін, 1921–1922), «Українське слово» (Вінніпег, 1943–1965), «Українські робітничі вісті» (Вінніпег, 1919–1937);

– у громадсько-політичних і літературно-наукових журналах: «Глобус» (Київ, 1923–1935), «Голос праці» (Вінніпег, 1922–1924), «Голос робітниці» (Вінніпег, 1923–1924), «Західня Україна» (Харків, 1927–1934), «Робітниця» (Вінніпег, 1924–1937), «Червоний Шлях» (Харків, 1923–1936);

– в економічних журналах: «Економіст» (Львів, 1904–1914), «Муравейникъ (Комашня)» (Київ, 1912–1919);

– у літературних і мистецьких часописах: «Бесѣда» (Львів, 1887–1898), «Кіно» (Львів, 1930–1936), «Музагет» (Київ, 1919);

– у сатирично-гумористичних виданнях: журналах – «Зиз» (Львів, 1924–1934), «Комар» (Львів, 1933–1939), «Лис Микита» (Детройт, 1951–1991), «Молодий Самохотник» ([Львів], 1918) «Страхопудь» (Львів, 1872–1913), «Український Самохотник» ([Кіш УСС], 1915–1916) та календарях – «Самохотника» на 1918 і 1919 рр. та «Комаря» на 1935 і 1937 рр.

Висновки.

Отже, римовані псевдоніми українських авторів становлять порівняно нечисельну групу української псевдонімії, якій притаманні певні яскраві особливості, зокрема багатоманіття способів творення та широке поле використання. Відповідно до методу утворення, виділяємо дві підгрупи римованих псевдонімів: 1) створені на основі автонімів; 2) створені без жодного зв'язку з автонімами. У кожній підгрупі застосовано різні способи творення: для першої характерні усичення чи перестановка частин автонімів, використання зменшувальних форм тощо; у другій використано латентне іменування, псевдоандронім, фамільний предикат.

Українські автори підписували римованими псевдонімами різножанрові публікації як в окремих виданнях, так і в періодиці різних видів – газетах, журналах та календарях. Ці часописи різноманітного спрямування і призначення – громадсько-політичні, економічні, літературно-мистецькі, сатирично-гумористичні – друкувалися як в Україні, так і в інших країнах Європи й Північної Америки, а їх хронологічні межі охоплюють період від 1870-х рр. до сьогодення.

Римовані псевдоніми українських авторів – доволі рідкісне і цікаве явище української псевдонімії, що, на нашу думку, потребує подальшого дослідження як комплексного, так і спрямованого на інші його особливості, як-от: функційне навантаження, семантико-мотиваційний аналіз.

Література

- Брайлян, Н. (2023). *Приховані імена: словник псевдонімів українських авторів XIX–XXI ст.* Львів.
- Вітенко Олена Андріївна. *Персоналії, життя яких пов'язане з Поділлям*. Міні-довідник. https://library.vspu.edu.ua/inform/spisok_bio.htm#%D0%92.
- Галушко, М. (2007). Бесѣда. *Українська преса в Україні та світі XIX–XX ст.*: іст.-бібліогр. дослідж. Т. 1: 1812–1890 рр., 404–408. Львів.
- Галушко, М. (2009). Галичанинъ. *Українська преса в Україні та світі XIX–XX ст.*: іст.-бібліогр. дослідж. Т. 2: 1891–1905 рр., 68–73. Львів.
- Гарбар, Л. В. (2017). *Історія української бібліотечної справи в іменах (кінець XIX ст. – 1941 р.)*: матеріали до біобібліогр. слов. Київ.
- Габор, В. (2014). Український Самохотник. *Українська преса в Україні та світі XIX–XX ст.*: іст.-бібліогр. дослідж. Т. 7: 1919 р., 412–414. Львів.
- Габор, В. (2017). Більшовик. *Українська преса в Україні та світі XIX–XX ст.*: іст.-бібліогр. дослідж. Т. 7: 1911–1916 рр., 12–18. Львів.
- Денисюк, В. (уклад.). (2000). *Видання Івана Тиктора та концерну «Українська преса»*: бібліогр. покажч. (1923–1977). Львів.
- Драган-Кравців, О. (2001). Драган Антін. *Українська журналістика в іменах*: матеріали до енциклопед. слов., 8. 332–336. Львів.
- Дроздовська, О. (2014). Муравейникъ (Комашня). *Українська преса в Україні та світі XIX–XX ст.*: іст.-бібліогр. дослідж. Т. 4: 1911–1916 рр., 170–176. Львів.
- Качкан, В. (2011). Ірчан Мирослав. *Енциклопедія Сучасної України*. Т. 11: Зор-Как. 518–519. Київ.
- Кужель, Л. (2004). Календарі видавництва «Батьківщина» в контексті західноукраїнських календарів 30-х рр. XX ст.: видання та розповсюдження. *Записки Львівської наукової бібліотеки імені В. Стефаника*: зб. наук. пр., 12, 110–132. Львів.

Лучук, І. (2011). Містифікація як складова мистецтва поетичного Назара Гончара (За публікаціями рубрики «Парнасленд» львівської газети «Ратуша»). *Збірник праць Науково-дослідного інституту пресознавства*, 1(19), 347–361. Львів.

Микитка, С. (1955). *Володимир Дорошенко: з нагоди 75-річчя визначного вченого й громадянина*. Філадельфія.

Мовчун, Л. (2017). Українська рима в системі мови і в мовній практиці. *Українська мова*, 2, 84–97. DOI: <https://doi.org/10.15407/ukrmoa2017.02.084>

Мовчун Л. (2020). *Українська рима в системі мови і в мовній практиці*: монографія. Київ: Інститут української мови НАНУ.

Назаренко, М. (2021). Леонід Глібов – письменник, що жив у тіні Кобзаря. *Читомо*. <https://chytomo.com/leonid-hlibov-pysmennyk-shcho-zhyv-u-tini-kobzaria/> (дата перегляду: 07.11.2021).

Павликівська, Н. М. (2009). *Питання української псевдонімії XX століття*. Вінниця: Глобус-прес.

Павликівська, Н. М. (2010). Українська псевдонімія XX століття. дис ... д-ра філол. наук. Київ. https://shron1.chtyvo.org.ua/Pavlykivska_Nataliia/Ukrainska_psevdonimii_KhKh_stolittia.pdf

Передирій, В. (2020). Молодий Самохотник. *Українська преса в Україні та світі XIX–XX ст.*: іст.-бібліогр. дослідж. Т. 6: 1918 pp., 174. Львів.

Про журнал «Лис Микита». *Перець – гумор і сатира*. https://www.perets.org.ua/%D0%9F%D1%80%D0%BE_%D0%9B%D0%B8%D1%81%D0%B0_%D0%9C%D0%B8%D0%BA%D0%B8%D1%82%D1%83/ (дата перегляду: 21.11.2025).

Прасолова, В. (упоряд.) (2012). *Українська діаспора: літературні постаті, твори, біобібліографічні відомості*, 182–183, Донецьк.

П'ядик, Ю. В. (2010). *Українська поезія кінця XIX – середини XX ст.*: бібліографія. Антологія. Т. I: А–В. Київ: К. І. С.

П'ядик, Ю. В. (2012). *Українська поезія кінця XIX – середини XX ст.*: бібліографія. Антологія. Т. III: З–Ко. Київ: К. І. С.

П'ядик, Ю. В. (2015). *Українська поезія кінця XIX – середини XX ст.*: бібліографія. Антологія. Т. IV: Кр–Мак. Київ: К. І. С.

Середа, О. (2014). Америка. *Українська преса в Україні та світі XIX–XX ст.*: іст.-бібліогр. дослідж. Т. 4: 1911–1916 pp., 124–135. Львів.

Середа, О. (2015). Володимир Гумецький: маловідомі сторінки життєпису та публіцистичної діяльності. *Збірник праць Науково-дослідного інституту пресознавства*, 5(23), 611–618. Львів.

Середа, О. (2023). *У полоні арту: українська мистецька преса Галичини міжвоєнного двадцятиліття*: монографія. Львів.

Сирога, Л. (2005). Шатульський Матвій Миронович. *Українська журналістика в іменах*: матеріали до енцикл. слов., 12, 477–480. Львів.

Сніцарчук, Л. В. (2001). *Українська сатирично-гумористична преса Галичини 20–30-х рр. XX ст.: історико-функціональний аспект та інтерпретаційні особливості*. Львів.

Сніцарчук, Л. (2003). Комар. *Українські часописи Львова 1848–1939 рр.*: іст.-бібліогр. дослідж.: у 3 т. Т. 3, кн. 2: 1929–1939 рр., 344–351. Львів: Світ.

Сніцарчук, Л. (2007). Страхопуд. *Українська преса в Україні та світі XIX–XX ст.*: іст.-бібліогр. дослідж. Т. 1: 1812–1890 рр., 186–192. Львів.

Соломоненко, Т. Ю., Щербініна, О. І., Пустовіт, Т. П. [та ін.] (уклад.). (2007). *Ротач Петро Петрович: Біобібліографічний покажчик*. Київ.

Українська книга в Галичині, на Буковині, Закарпатті, Волині та в еміграції, 1914–1939: бібліогр. покажч. (2010). уклад.: Л. І. Ільницька (керівник проекту), Т. М. Дубова, Л. Я. Кужель, Н. А. Рибчинська, Л. Т. Суц. Т. 1: 1914–1919. Львів.

References

Brailian, N. (2023). *Prykhovani imena: slovnyk psevdonimiv ukrainskykh avtoriv XIX–XXI st.* [Hidden names: a dictionary of pseudonyms of Ukrainian authors of the XIX–XXI centuries]. Lviv [in Ukrainian].

Denysiuk, V. (comp.). (2000). *Vydannia Ivana Tyktora ta kontsernu «Ukrainska presa»* [Publishing house of Ivan Tyktor and the Ukrainska Presa concern]: bibliohr. pokazhch. (1923–1977). Lviv [in Ukrainian].

Drahan-Kravtsiv, O. (2001). Drahan Antin. *Ukrainska zhurnalistyka v imenakh*: materialy do entsykl. slov., 8? 332–336. Lviv [in Ukrainian].

Drozdovska, O. (2014). Muraveinyk (Komashnia). *Ukrainska presa v Ukraini ta sviti XIX–XX st.*: ist.-bibliohraf. doslidzh. Т. 4: 1911–1916 rr., 170–176. Lviv [in Ukrainian].

Gabor, V. (2014). Ukrainyskyi Samokhotnyk. *Ukrainska presa v Ukraini ta sviti XIX–XX st.*: ist.-bibliohr. doslidzh. Т. 7: 1919 r., 412–414. Lviv [in Ukrainian].

Gabor, V. (2017). Bilshovyk. *Ukrainska presa v Ukraini ta sviti XIX–XX st.*: ist.-bibliohr. doslidzh. Т. 7: 1911–1916 rr., 12–18. Lviv [in Ukrainian].

Halushko, M. (2007). Besida. *Ukrainska presa v Ukraini ta sviti XIX–XX st.*: ist.-bibliohr. doslidzh. Т. 1: 1812–1890 rr., 404–408. Lviv [in Ukrainian].

Halushko, M. (2009). Halychanyn. *Ukrainska presa v Ukraini ta sviti XIX–XX st.*: ist.-bibliohr. doslidzh. Т. 2: 1891–1905 rr., 68–73. Lviv [in Ukrainian].

Harbar, L. V. (2017). *Istoriia ukrainskoi bibliotechnoi spravy v imenakh (kinets XIX st. – 1941 r.)* [History of Ukrainian library science in names (late 19th century – 1941)]: materialy do biobibliohr. slov. Kyiv [in Ukrainian].

Kachkan, V. (2011). Irchan Myroslav. *Entsyklopediia Suchasnoi Ukrainy*. Т. 11: Zor-Kak. 518–519. Kyiv [in Ukrainian].

Kuzhel, L. (2004). Kalendariv vydavnytstva «Batkivshchyna» v konteksti zakhidnoukrainskykh kalendariv 30-kh rr. XX st.: vydannia ta rozpovsiudzhennia [Calendars published by Batkivshchyna in the context of Western Ukrainian calendars of the 1930s: publication and distribution]. *Zapysky Lvivskoi naukovoï biblioteky imeni V. Stefanyka*: zb. nauk. pr. 12, 110–132. Lviv [in Ukrainian].

Luchuk, I. (2011). Mistyfikatsiia yak skladova mystetstva poetychnoho Nazara Honchара (Za publikatsiiamy rubryky «Parnaslend» lvivskoi hazety «Ratusha») [Mystification as a Component of Nazar Gonchar's Poetic Art (Based on the

Publications of the «Parnasland» Section of the Lviv Newspaper «Ratusha»]. *Zbirnyk prats Naukovo-doslidnoho instytutu presoznavstva, 1(19)*, 347–361. Lviv [in Ukrainian].

Movchun, L. (2017). *Ukrainska ryma v systemi movy i v movnii praktytsi* [Ukrainian rhyme in the language system and in linguistic practice]. *Ukrainska mova, 2*, 84–97. Doi.org/10.15407/ukrmova2017.02.084 [in Ukrainian].

Movchun, L. (2020). *Ukrainska ryma v systemi movy i v movnii praktytsi* [Ukrainian rhyme in the language system and in linguistic practice]: monohrafiia. Kyiv: Instytut ukrainskoi movy NANU [in Ukrainian].

Mykytka, S. (1955). *Volodymyr Doroshenko: z nahody 75-richchia vyznachnoho vchenoho y hromadianyna* [Volodymyr Doroshenko: on the occasion of the 75th anniversary of the distinguished scholar and public figure]. Fyladelfiia [in Ukrainian].

Nazarenko, M. (2021). Leonid Hlibov – pysmennyk, shcho zhyv u tini Kobzaria [Leonid Hlibov – a writer who lived in the shadow of Kobzar]. *Chytomo*. <https://chytomo.com/leonid-hlibov-pysmennyk-shcho-zhyv-u-tini-kobzaria/>. [in Ukrainian].

Pavlykivska, N. M. (2009). *Pytannia ukrainskoi psevdonimii XX stolittia* [The Issue of Ukrainian Pseudonymy in the Twentieth Century]: monohrafiia. 338. Vinnytsia [in Ukrainian].

Pavlykivska, N. M. (2010). *Ukrainska psevdonimiiia XX stolittia* [Ukrainian pseudonyms of the XX century]: dys ... d-ra filol. nauk. Kyiv. https://shron1.chtyvo.org.ua/Pavlykivska_Nataliia/Ukrainska_psevdonimiiia_KhKh_stolittia.pdf? [in Ukrainian].

Peredyrii, V. (2020). Molodyi Samokhotnyk. *Ukrainska presa v Ukraini ta sviti XIX–XX st.*: ist.-bibliohr. doslidzh. T. 6: 1918 rr., 174. Lviv [in Ukrainian].

Piadyk, Yu. (2010). *Ukrainska poeziiia kintsia XIX – seredyny XX st.* [Ukrainian poetry of the end of the 19th – mid-20th centuries]: bibliohrafiia. Antolohiia. T. I: A–B.. Kyiv: K. I. S. [in Ukrainian].

Piadyk, Yu. (2010). *Ukrainska poeziiia kintsia XIX – seredyny XX st.* [Ukrainian poetry of the end of the 19th – mid-20th centuries]: bibliohrafiia. Antolohiia. T. III: Z–Ko. Kyiv: K. I. S. [in Ukrainian].

Piadyk, Yu. (2010). *Ukrainska poeziiia kintsia XIX – seredyny XX st.* [Ukrainian poetry of the end of the 19th – mid-20th centuries]: bibliohrafiia. Antolohiia. T. IV: Kr–Mak. Kyiv: K. I. S. [in Ukrainian].

Pro zhurnal «Lys Mykyta» [About the journal «Lys Mykyta»]. *Perets – humor i satyra*. https://www.perets.org.ua/%D0%9F%D1%80%D0%BE_%D0%9B%D0%B8%D1%81%D0%B0_%D0%9C%D0%B8%D0%BA%D0%B8%D1%82%D1%83/ [in Ukrainian].

Prosalova, V. (uporiad.) (2012). *Ukrainska diaspora: literaturni postati, tvory, biobibliografichni vidomosti* [Ukrainian diaspora: literary posts, works, biobibliographical information], 182–183, Donetsk [in Ukrainian].

Sereda, O. (2014). Ameryka. *Ukrainska presa v Ukraini ta sviti XIX–XX st.*: ist.-bibliohr. doslidzh. T. 4: 1911–1916 rr., 124–135. Lviv [in Ukrainian].

Sereda, O. (2015). Volodymyr Humetskyi: malovidomi storinky zhyttiepysu ta publitsystychnoi diialnosti [Volodymyr Humetsky: little-known pages of his life and journalistic work]. *Zbirnyk prats Naukovo-doslidnoho instytutu presoznavstva*, 5(23), 611–618. Lviv [in Ukrainian].

Sereda, O. (2023). *U poloni artu: ukrainska mystetska presa Halychyny mizvoiennoho dvadtsiatylittia* [In the art section: Ukrainian art press of Halychyna in the interwar period]: monohrafiia. Lviv [in Ukrainian].

Snitsarchuk, L. (2003). Komar. *Ukrainski chasopysy Lvova 1848–1939 rr.*: ist.-bibliohr. doslidzh.: u 3 t. T. 3, kn. 2: 1929–1939 rr., 344–351. Lviv: Svit [in Ukrainian].

Snitsarchuk, L. (2007). Strakhopud. *Ukrainska presa v Ukraini ta sviti XIX–XX st.*: ist.-bibliohr. doslidzh. T. 1: 1812–1890 rr., 186–192. Lviv [in Ukrainian].

Snitsarchuk, L. V. (2001). *Ukrainska satyrychno-humorystychna presa Halychyny 20–30-kh rr. XX st.*: istoryko-funktsionalnyi aspekt ta interpretatsiini osoblyvosti [Ukrainian satirical and humorous press of Halychyna in the 1920s and 1930s: historical and functional aspects and interpretative features]. Lviv [in Ukrainian].

Solomonenko, T. Yu., Shcherbinina, O. I., Pustovit, T. P. [ta in.] (Comp.). (2007). *Rotach Petro Petrovych*: Biobibliohrafichnyi pokazhchuk. Kyiv [in Ukrainian].

Syrota, L. (2005). Shatulskyi Matvii Myronovych. *Ukrainska zhurnalistyka v imenakh*: materialy do entsykl. slov., 12, 477–480. Lviv [in Ukrainian].

Ukrainska knyha v Halychyni, na Bukovyni, Zakarpatti, Volyni ta v emigratsii, 1914–1939 [Ukrainian books in Halychyna, Bukovyna, Zakarpattia, Volhynia and in emigration]: bibliohr. pokazhch. (2010). Comp.: L. I. Ilnytska (kerivnyk proektu), T. M. Dubova, L. Ya. Kuzhel, N. A. Rybchynska, L. T. Sushch. T. 1: 1914–1919. Lviv [in Ukrainian].

Vitenko Olena Andriivna. *Personalii, zhyttia yakych poviazane z Podilliam*. Mini-dovidnyk. https://library.vspu.edu.ua/inform/spisok_bio.htm#%D0%92 [in Ukrainian].

Nadiia Brailian

Research Fellow of the Research Institute for Press Studies
Vasyl Stefanyk National Scientific Library of Ukraine in Lviv
(Lviv, Ukraine)

RHYMING PSEUDONYMS OF UKRAINIAN AUTHORS OF THE 19th–21st CENTURIES: PECULIARITIES OF CREATION AND USE

The purpose of this article is to examine rhyming pseudonyms used by Ukrainian authors in the 19th–21st centuries, analyze the characteristic ways in which they were created, and identify features of their use. The task of the study is to find rhyming signatures

among the array of Ukrainian pseudonyms collected in the book «Hidden Names: A Dictionary of Pseudonyms of Ukrainian Authors of the 19th–21st Centuries», analyze the ways they were created, systematize them accordingly, and establish the peculiarities of their use. Research methods: systematic, analytical, descriptive, which made it possible to select rhyming pseudonyms, study the ways they were created, and determine the peculiarities of their use. The novelty of the article lies in the fact that rhyming pseudonyms of Ukrainian authors are studied for the first time as a separate coherent group, which is distinguished by a number of features, in particular regarding the ways they are created and used. Conclusions: It has been established that among the pseudonyms of Ukrainian authors of the 19th–20th centuries, there are a small number of signatures consisting of two words chosen with rhyme in mind – rhyming pseudonyms. Based on the materials of the publication «Hidden Names: A Dictionary of Pseudonyms of Ukrainian Authors of the 19th–21st Centuries», a selection of such pseudonyms was made, the methods of their formation were analyzed, and, accordingly, they were systematized into two groups: 1) pseudonyms formed on the basis of autonyms; 2) pseudonyms created without any connection to autonyms. It was found that different methods of creation were used in each of these subgroups. It was established that Ukrainian authors signed rhyming pseudonyms to publications of various genres, both in separate editions and in periodicals of various types, orientations, and purposes, which were printed in Ukraine and other countries of Europe and North America from the 1870s to the present. It is noted that other features of rhyming pseudonyms require further research, such as functional load, semantic-motivational analysis, etc.

Keywords: Ukrainian authors, rhyming pseudonyms, methods of creation, signatures, Ukrainian periodicals.

Стаття надійшла 30.09.2025

Прийнято 31.10.2025

Опубліковано on-line 22.12.2025